

Novi Matajur

Leto VIII - Štev. 20 (188)
UREDNIŠTVO in UPRAVA
Čedad - Via B. De Rubéis 20
Tel. (0432) 731190
Poštni predal Čedad štev. 92
Casella postale Cividale n. 92

ČEDAD, 31. oktobra 1981.
Autorizz. Tribun. di Trieste n. 450
Izdaja ZTT
Tiskarna R. Liberale - Čedad

Izhaja vsakih 15 dni
Posamezna številka 300 lir
NAROČNINA: Letna 5.000 lir
Za inozemstvo: 6.000 lir
Poštni tekoči račun za Italijo
Založništvo tržaškega tiska
Trst 11-5374

Odgovorni urednik: Izidor Predan
Quindicinale
Za SFRJ 120 ND - Ziro račun
50101-603-45361
• ADIT • DZS, 61000 Ljubljana,
Gradišče 10/II - Telefon 22-207

Sped. in abb. post. II gr./70
Poštnina plačana v gotovini
OGLASI: mm/at + IVA 15%
trgovski 200, legalni 300
finančno - upravni 250,
osmrtnice in zahvale 100,
mall oglas 100 beseda.

Evropski parlament sprejel listino o pravicah manjšin

Od petka 16. oktobra se narodnostne in jezikovne manjšine v zahodni Evropi lahko sklicujejo na dokument več pri zahtevah po uveljavljanju svojih pravic. Evropski parlament je z veliko večino glasov brez bistvenih popravil odobril listino o deželnih jezikih in kulturah ter o pravicah jezikovnih manjšin, prvi tovrstni dokument v evropski skupščini.

Listina predvideva «minimalne» pravice, ki jih je treba zagotoviti narodnostnim manjšinam: pouk materinega jezika v vseh šolah in pouk v maternem jeziku, kjer je to mogoče, obenem pa poučevanje jezika in kulture manjšin na univerzah. Listina nato predvideva pravico manjšin do dostopa k sredstvom množičnega obveščanja in pravico manjšine, da njeni predstavniki uporabljajo svoj jezik v odnosu z oblastmi. Nadalje listina predvideva poskusno ustanovitev jezikovnih tečajev z namenom, da se preveri uspešnost večjezične izobrazbe in ugotovi, v kolikšni meri lahko večjezični pouk pripomore k ohranjanju krajevnih jezikov in kultur. Listina vsebuje tudi priporočilo komisiji EGS, naj s posebnimi finansiranjimi prispeva za razvoj krajevnih kultur in obvezuje komisijo, naj vključi v svoje programe

o obveščanju in kulturi projekte, katerih namen je razvoj evropske kulturne politike v skladu s pričakovanji vseh evropskih manjšin in njihovih kulturnih organizacij. Predsedstvo evropskega parlamenta bo sedaj listino poslalo evropskemu svetu komisiji EGS, vladam in deželnim upravam držav članic EGS in tudi državam članic evropskega sveta. Besedo imajo torej oblasti posameznih držav. Kar zadeva Italijo je treba poudariti da imajo rimske oblasti že mnogo gradiva, da lahko sprejmejo ustrezne ukrepe. V dvodnevni razpravi so bili ti ukrepi nakazani v dveh skupinah: Tisti, ki zadevajo manjšine ob meji, ki imajo za sabo matični narod in drugi, ki zadevajo ostale manjšine oziroma narodnostne skupine. Dokument, ki ga je odobril strasburški parlament pa je nedvomno obveza več za italijanske oblasti, da v svoji zakonodaji uredijo manjšinska vprašanja.

To velja po eni strani za tiste narodnostne skupnosti, ki živijo v srednji in v južni Italiji ter ne uživajo nobenih pravic. Zate skupnosti je bilo že predloženih več zakonov, prav tako pa so nekateri deželni sveti sprejeli ustrezne zakonske ukrepe, ki pa seveda niso obvezujoči, saj so tu-

di le priporočilo parlamentu, naj zakonodajno ukrepa. Na drugi strani pa so tu manjšine, ki živijo ob meji. O Južnih Tirolcih je bilo mnogo govora, še zlasti v zvezi s popisom prebivalstva: Komunist Gouthier, predstavnik Južnotirolske ljudske stranke Dassass, radikalka Bonino, fašist Almirante so zastopali že znana stališča svojih strank. V-

(Nadaljevanje na 2 strani)

Italijanski zunanji minister Emilio Colombo in jugoslovanski zvezni sekretar za zunanje zadeve Josip Vrhovec sta prerezala trak, ki odpira nova vrata med Italijo in Jugoslavijo na področju Standrež-Vrtojba pri Gorici

Colombo in Vrhovec sta ločeno sprejela enotno delegacijo Slovencev v Italiji

Enotna delegacija slovenske narodnostne skupnosti v Italiji je v nedeljo 18. oktobra italijanskemu zunanjemu ministru Emiliju Colombu ponovila zahtevo po čimprejšnji odobritvi zakona za globalno zaščito Slovencev v Italiji in poudarila, da mora biti zaščitni zakon za manjšino sprejemljiv, to je, da ne sme vsebovati diskriminacij glede na pokrajino, v kateri Slovenci živijo in da mora vsebovati vse tiste postav-

spodarski razvoj naše narodnostne skupnosti. Z zahtevami, ki so bile naslovljene predstavniku italijanske vlade in ki se v bistvu v enaki obliki ponavljajo že vrsto let ter s prizadevanjem za dosego globalnega zaščitnega zakona je enotna delegacija seznanila tudi jugoslovanskega zveznega sekretarja za zunanje zadeve Josipa Vrhovca, tudi zato, ker je Vrhovec predstavnik države s podpisnicami osimskega sporazuma, v katerem je jasno zapisano, da mora Italija zagotoviti Slovincem največjo zaščito.

Srečanje slovenske delegacije z Josipom Vrhovcem je bilo opoldne v Novi Gorici. Enotno delegacijo so sestavljali Ivan Bratina, Andrej Bratuš, Viljem Černo, Damjan Paulin, Mirko Primožič in Marko Waltrisch. Pogovoru z jugoslovanskim ministrom Vrhovcem so prisostovali tudi predsednik IS SR Slovenije Janez Zemljarič, veleposlanik SFRJ v Italiji Marko Kosin in generalni Konzul SFRJ v Trstu Štefan Cigoj, Josip Vrhovec je z velikim zanimanjem sledil izvajanju članov delegacije in je v odgovoru na zahtevo po celovitem izvajanju osimskega sporazuma dejal, da bodo izvajanje sporazuma preverili na novembrskem obisku ministra Colomba v Beogradu. Sicer pa je Vrhovec ponovno poudaril vso zavzetost Jugoslavije, da se slovenski narodnostni skupnosti v Italiji čimprej zagotovi najprimernejša zakonska zaščita.

Minister Emilio Colombo, s katerim se je enotna delegacija sestala v poznih popoldanskih urah pa je, po uvod-

nih pozdravnih leseh in po priznanju, da je prišlo do zamude pri postopku za odobritev «organske zaščite» slovenske manjšine dejal, da mu sicer niso poznani odnosi med večino in manjšino v Cassandrovi komisiji, da pa ve, da je ministrski predsednik Spadolini v svojem govoru 8. avgusta v Gorici priznal potrebo po globalnem

zakonu za slovensko manjšino. «Pomagal bom, je nadaljeval Colombo, da se dolgi postopek čimprej izpelje izpelje do konca. Gre za naše notranje vprašanje za naše demokratično spoštovanje etnij. Naša dolžnost, je, da se razvijajo. Obvezujem se, da bom na prihodnji seji mi-

(Nadaljevanje na 2. strani)

NOV OBMEJNI PREHOD V ŠTANDREŽU

Odprta nova vrata med Italijo in Jugoslavijo

V nedeljo 8. oktobra dopoldne sta italijanski zunanji minister Emilio Colombo in jugoslovanski zvezni sekretar za zunanje zadeve Josip Vrhovec simbolično prerezala trak in s tem uradno izročila prometu novi mejni prehod Štandrež-Vrtojba, ki je še en člen v dolgi verigi prizadevanj za udržiteljev in okrepitev sodelovanja in prijateljstva med Italijo in Jugoslavijo, spoznavanja in spoprijateljavanja med prebivalci z obeh strani meje, ki povsem upravičeno velja za eno najbolj odprtih v Evropi. Gorica in Nova Gorica pa v nedeljo nista bili le prizorišče slovesne formalnosti odprtja mejnega prehoda, ampak sta bila tudi priložnost ponovnega srečanja med obema ministroma, ki sta se v zadnjem letu mnogokrat srečala in izmenjala mnenja ne samo o vprašanih medsebojnega sodelovanja, ampak tudi o najaktualnejših mednarodnih problemih, o katerih imata Italija in Jugoslavija, kljub različni

družbeni ureditvi in različni vlogi v mednarodni politiki, zelo pogosto enako ali zelo različno stališče.

Ta dva aspekta, sodelovanje med državama in ocena danjega mednarodnega trenutka, sta prišla do izraza tudi v dokaj dolgem pogovoru med Colombom in Vrhovcem na goriški prefekturi. O pogovoru niso objavili nobenega uradnega stališča, pač pa sta Emilio Colombo in Josip Vrhovec ob koncu v kratkih izjavah seznanila predstavnike tiska z njihovo vsebino. Vprašanja, o katerih sta ministra govorila v nedeljo 8. oktobra pa bosta delegaciji obeh držav pogledala 14. in 15. novembra, ko bo Colombo uradno obiskal Jugoslavijo. Sicer pa sta ministra v glavnem le nakazala vprašanja, o katerih sta razpravljala. Tako je Josip Vrhovec poudaril, da sta se s Colombom pogovarjala o novih dramatičnih dogodkih v

Nadaljevanje na 2. strani

Al parlamento europeo

MINORANZE, LINGUE E CULTURE

Il Parlamento europeo ha approvato, in una recente seduta, una risoluzione su una carta comunitaria delle lingue e delle culture regionali e una carta dei diritti delle minoranze etniche.

Relatore della proposta, su incarico della commissione per la cultura, l'istruzione e l'informazione, è stato il socialista italiano, on. Gaetano Arfé. Questo è significativo per la situazione linguistica italiana.

Vediamo un po' più da vicino in che cosa consiste la risoluzione. Partendo dalla premessa che constata «la rigogliosa riviviscenza di movimenti espressi da minoranze etniche e linguistiche che aspirano ad un approfondimento delle ragioni della loro identità storica e al loro riconoscimento», che ravvisa nel fenomeno un segno del-

la vitalità della civiltà europea, la risoluzione esprime il proprio intento di «consolidare la coesione dei popoli d'Europa e di preservare le lingue viventi per arricchire, in tal modo, la molteplice cultura».

La risoluzione si rivolge quindi «ai governi nazionali e ai poteri regionali e locali, perchè pur nella grande diversità delle situazioni e nel rispetto delle autonomie, pongano in opera una politica che abbia una comune ispirazione e tenda agli stessi fini».

La risoluzione del Parlamento europeo chiede quindi ai governi nazionali concreti provvedimenti: a) nel campo dell'istruzione; b) nel campo dei mezzi di comunicazione di massa; c) nel campo della vita pubblica e dei rapporti sociali. In parti-

colare, nel campo scolastico, la risoluzione propone di rendere possibile l'insegnamento delle lingue e delle culture regionali nell'ambito dei programmi ufficiali, dalla scuola materna all'Università.

La risoluzione europea invita il «governo» della comunità ad istituire progetti pilota per l'istruzione plurilinguistica capace di assicurare la sopravvivenza delle culture, raccomanda la destinazione dei fondi per gli scopi citati e invita il Presidente a trasmettere agli organi delle comunità, alle autorità nazionali e regionali il documento approvato.

Dal 16 ottobre, quindi, le minoranze possono richiamarsi, nella loro battaglia culturale, all'importante documento del Parlamento europeo.

Novi Matajur

Velika manifestacija proti terorizmu v Veroni

V soboto 14. novembra bo v Veroni mogoča manifestacija proti terorizmu in za mir. Na to manifestacijo organizira sekcija ANPI iz Nadiških dolin, ob sodelovanju sekcije iz Čedad, velik avtobus.

Odhod je predviden ob 6. uri zjutraj iz Škrutovega in povratek zvečer. Za udeležbo plača vsak 10.000 lir, brez kosila (priporočamo da se nese jedilo za sabo).

Za udeležbo na to važno manifestacijo so vabljeni, poleg vseh vpisanih v ANPI, tudi člani raznih kulturnih društev, posebno pa mladi.

Vpisovanje se vrši na urednistvu Novega Matajurja v Čedadu - Stretta B. de Rubeis 20 Tel. 731190.

Grande manifestazione contro il terrorismo a Verona

Sabato 14 novembre si terrà a Verona un'importante manifestazione contro il terrorismo, per la pace. In questa occasione la sezione ANPI delle Valli del Natissone, in collaborazione con la sezione di Cividale organizza un autopullman.

La partenza è prevista alle ore 6 del mattino da Scrutto di S. Leonardo, il ritorno in serata. La quota di partecipazione è di lire 10.000, escluso il pranzo (si consiglia di portare da mangiare al sacco).

Invitiamo a questa manifestazione, oltre gli iscritti all'ANPI, tutti i soci dei vari circoli della Benecia ed in particolare i giovani. Le iscrizioni sono aperte presso il Novi Matajur a Cividale in stretta B. de Rubeis, 20 - Tel. 731190.

Presenza slovena al congresso CGIL

Si è svolto al Palamostre di Udine il 18 ed il 19 settembre il congresso comprensoriale della CGIL organizzato dalla Camera del Lavoro. Temi generali del congresso sono stati quelli del rafforzamento del processo unitario, della difesa e l'avanzamento delle conquiste dei lavoratori, del progetto di cambiamento della società.

I lavori congressuali sono stati conclusi dal segretario confederale nazionale Rinaldo Scheda.

Fra gli interventi che si sono succeduti, che non han-

no mancato di mettere in evidenza i problemi del territorio friulano e dei rapporti con le regioni contermini, segnaliamo quello di Ivo Paljavec, operaio della «Benedil» di Cividale. Egli ha sottolineato il valore dell'appoggio del sindacato alla causa degli sloveni della nostra provincia ed ha concluso il suo discorso con un saluto in lingua slovena.

L'intervento dell'operaio sloveno delle Valli del Natissone è stato accolto con un grande applauso di consenso da parte dell'assemblea.

17. srečanje planincev "Julijske Alpe,, iz Italije, Jugoslavije in Avstrije

PLANINE NAS LAHKO ZDRUŽUJEJO

V soboto 17. in 18. oktobra, je bilo v Čedadu sedemnajsto srečanje planincev, ki živijo in delajo v območju Julijskih Alp. To srečanje je organiziralo društvo C.A.I. iz Čedad. Prisotni so bili delegati Planinske zveze Slovenije s predsednikom Tomažen Banovcem in častnim predsednikom dr. Mihom Potočnikom. Poleg italijanske in avstrijske delegacije planincev, so bili prisotni tudi delegati Beneškega planinskega društva Čedad, Tržaškega planinskega društva Slovencev in Goriškega

planinskega društva Slovencev. Prisotni so bili tudi prejekt dr. Spaziant, kvestor dr. Branca, deželni svetovalec Romano Suecogna, predsednik Gorske skupnosti Nadiških dolin Giuseppe Chiuch.

Srečanje se je začelo v dvorani občinskega sveta, kjer je vse prisotne delegacije pozdravil podpredsednik občine dr. Fantino Giovanni. Predsednik C.A.I. iz Čedad, odvetnik Giovanni Pelizzo, je med svojim govorom povdaril, da morajo tudi gore zblíževati sosednje

Po Mitterandu v Franciji Papandreu v Grčiji

Na parlamentarnih volitvah dobili socialisti absolutno večino

Na političnih volitvah v Grčiji, ki so se vršile v nedeljo 18. oktobra, je socialistična stranka, ki jo vodi Andreas Papandreu, dobila absolutno večino. V parlamentu bo imela 174 od skupnih 300 poslancev.

Politični izvedenci so predvidevali uspeh grške socialistične stranke, a ne v takšni meri, kot se je uresničilo. Sredinsko desničarska stranka «Nova demokracija», ki jo vodi bivši predsednik vlade Rallis, je doživela na teh volitvah hud poraz, saj je dobila komaj 36 odstotkov glasov in bo imela v parlamentu 113 mandatov. Rahlo se je ojačila komunistična partija, ki bo s

svojimi 11 odstotki glasov zastopana v parlamentu s 13 poslanci. In te tri stranke (socialisti, «Nova demokracija» in komunisti) so edine, ki bodo zastopane v parlamentu. Druge niso dosegle zadostnega kvoruma, odnosno predvidenega odstotka glasov, da bi izvolile svojega poslanca.

Po Franciji je letos v Grčiji že druga bučna zmaga socialistov.

«Skupaj s Francijo bomo prispevali k prenovitvi Evrope!» je dejal socialistični leader Papandreu, ki je sestavil novo vlado in bo prva levičarska vlada v zgodovini Grčije.

IX. Plenum kulturnih delavcev O.F. v Velikih Laščah posvečen 150 letnici rojstva slovenskega pisatelja in kritika F. Levstika

V kulturnem domu Fran Levstik v Velikih Laščah se je pričel v petek 25. septembra zjutraj IX. Plenum kulturnih delavcev O.F., kateri je bil posvečen 150-letnici rojstva Frana Levstika.

Tema devetega plenuma je bila: **Vloga kritike v sodobni slovenski umetnosti po letu 1945.**

Na plenumu so sodelovali z različnimi in vseobsegajočimi referati najvišji vrhovi slovenske kulture z akademikom Josipom Vidmarjem na čelu. Plenum je trajal dva dni, v nedeljo 27. sept. pa je bil v Retjah pri Velikih Laščah mogočen Levstikov tabor z bogatim kulturnim programom, na katerem je bil slavnostni govornik slovenski akademik in član predsedstva SR Slovenije - Josip Vidmar.

Na devetim plenumu kulturnih delavcev O.F. so razpravljali kritiki z vseh umetnostnih področij: književnost, gledališče, film, glasba, ples, likovna umetnost, arhitektura in drugo. Dva dni je bila na rešetu vsa slovenska kultura, posebno pa umetnostna ustvarjalnost. Veliki kulturni možje so povedali, kaj je prav in kaj ni na vseh slovenskih umetnostnih področjih, dali napotke za nadaljna razmišljanja in poglobljanja v probleme, kakšno vlogo, naj ima v današnji družbi poštena in nepristranska kritika.

Posebno je bilo poudarjeno, da mora kritika spodbujati umetniško ustvarjalnost.

Vsi podani referati so bili zanimivi in če bi iz vsakega povzeli nekaj misli, bi napol-

nili časopis, zato se bomo omejili samo na najvažnejšo izvajanje Borisa Majerja člana CK ZKS, ki je imel v petek 25. septembra uvodni referat. Majer je med drugim dejal:

«Umetnost je resnično velika le, če je sposobna in pripravljena sooblikovati življenje svojega časa, vtisniti času, v katerem živi, svoj duhovni pečat. Da bi to zmogla, se ne sme ustrašiti nobenih prepadov, ne sme se ustaviti pred nobenimi predsodki, mora neusmiljeno in brezkompromisno izpovedovati resnico svojega časa in se» s silnimi sredstvi lepote» boriti za njeno zmago. Če je osvoboditev vseh ustvarjalnih sil človeka dolgoročni zgodovinski cilj socializma, kot svetovnega procesa, tedaj je jasno, da je v zgodovinskem interesu boja za osvoboditev dela in človeka kot cilja našega družbenega razvoja, nenehno, neizprosno, boleče razkrivanje resnice v vsej njeni dramatični dinamiki in kompleksnosti. Brezosebne in umetniške umetnosti ne odklanjamo zato, ker bi morda videli v njej ideološko kontrabando, temveč zato, ker odvzema umetnosti njeno najlahtnejšo razsežnost, njeni osvobajajoči, revolucionarno kritični nabor in jo spreminja v golo ornamentiko in družbeno kozmetiko». Na Plenumu sta bili prisotni tudi delegaciji zamejskih Slovencev iz Italije in Avstrije. Vse prav in lepo, škoda le, da je manjku referat o položaju Slovencev v zamejstvu.

to inincijativo so sklenili sodelovati: C.A.I. iz Čedad, C.A.I. iz Nadiške doline, Kulturno društvo Ivan Trinko, Kulturno društvo Nediža, Pevski zbor «Pod lipo» in seveda, Beneško planinsko društvo.

Upoštevati je treba tudi, da je v programu osimskega sporazuma predvidena jugoslovansko-italijanska komisija za poglobitev teme o varstvu narave vzdolž meje in tako organizirati skupne inicijative. En tak primer je na vzhodnem delu Matajurja od vrha preko Mašer - Čepleskiš, Livek.

Zelo važna pa je izdaja vodiča v naravoslovstvu «Lesene rastline», delo profesorja Gualtieri Simonettija.

Kriterij tega dela je ta, da bi zmanjšal, kjerkoli je mogoče, težkoče individuacije vrst rastlin z pomočjo analize listov. Vodiču je priložen del z ljudskimi imeni vseh obdelanih rastlin. Važna je kulturna vsebina ljudskega imena, ki ga nosi rastlina, predvsem, če je v narečju, v kakšnem slučaju dobimo pravi besedni zaklad, ki je z zapuščanjem gora in narečij v nevarnosti, da izgine za vedno.

Po nedeljskem vzponu na vrh Matajurja, so se planinci poslovili in sklenili, da se prihodnje leto sestanejo v Sloveniji.

Krajnik Marija

COLOMBO IN VRHOVEC

(Nadaljevanje s 1. strani)

nistrskega sveta posredoval vašo zahtevo, da se postopek za sprejem zakona pospeši in da bo predsedstvo vlade sprožilo mehanizem, ki bo privedel do odobritve zakona», je še poudaril Colombo.

Člani enotne delegacije Slovencev v Italiji so zunanjemu ministru natančno obrazložili stališča Slovencev, ki živijo v Italiji ter ga seznanili z vsemi aspekti zahteve po odobritvi globalnega zaščitnega zakona.

Prvi je spregovoril Damijan Paulin, ki je v osvetlitvi našega položaja dejal, da je šest let po podpisu osimskega sporazuma prav takšen ali celo še slabši. Zavrnil je ločevanje Slovencev v tri kategorije in poudaril, da mora biti zaščitni zakon enako veljaven za celotno deželno področje. Od tega stališča, se ne bomo in se ne smemo umakniti, je dejal Paulin.

Po besedah Mirka Primožiča smo Slovenci z zadovoljstvom sprejeli osimski sporazum, ker smo bili prepričani, da bomo 36 let po vojni, ko se nam začete še noče dati, končno prišli do nje. Dejal je, da je osimske sporazume potrebno jemati kot celoto in jih izvajati, zlasti še v tistem poglavju, ki zadeva našo skupnost.

Marko Waltritsch je uvodoma dejal da je prav, če se številnim na ministra naslovljenim pozdravom pridruži tudi pozdrav slovenskega avtohtonega prebivalstva, ki v mestu slovenskega imena, kot je Gorica, v soglasju že 1.400 let živi z italijanskim prebivalstvom. Naše zahteve nimajo namena preglasiti več-

ne, kot vi, gospod minister trdite v intervjuvu za nedeljski italijanski tržaški dnevnik, ampak hočejo z globalno zaščiti doseči samo demokratske pravice, ki nam pripadajo.

Viljem Černo je uvodoma dejal, da se kažejo jasne težnje po razločevanju manjšine v kategorije po pravicah. To težnjo je potrebno zaustaviti, ker je manjšina nedeljiva. Potreben nam je za vse Slovence enak, zaščitni zakon, instrument svobode in garancija napredka. Prenehati je potrebno z zapostavljanjem, ki ga poznamo z emigracijo iz gospodarsko zaostalostjo prostora, na katerem živijo videmski Slovinci.

Andrej Bratuž je Colomba spomnil na čase, ko je bil predsednik evropskega parlamenta, in izrekal prepričanje, da bo Italija hotela in želela rešiti manjšinsko vprašanje v evropskem duhu. V Italiji so zaščitene vse manjšine, zato hočemo takšno zaščito, ki ne bo Slovencev ločevala v kategorije po stopnji pravice.

Ivan Bratina je dejal, da odprtje MMP Standrež - Vrtojba, v osimskem sporazumu določenega objekta, ni začetek, ampak nadaljevanje neke dobe, ki potrjuje desetletno sodelovanje ob meji. Če hočemo imeti dobro sosedske odnose, je dejal, moramo imeti zaščiten manjšino, kajti samo zadovoljna manjšina bo prispevala k dobremu sosedstvu. Sklicevanje na helsinško listino je sicer umestno, toda upoštevati je potrebno predvsem ustavno določila o zaščiti manjšine. Za izvajanje ustave pa so odgovorne politične sile, vlada in tudi on kot minister v njej, je dejal Bratina so govorniku.

ODPRTA NOVA VRATA

(Nadaljevanje s 1. strani)

svetu z namenom, da proučita, kako si lahko obe državi prizadevata, da doprineseta k miru in k večji varnosti v svetu. Prav tako, je dejal Vrhovec, pa je bil govor o dvostranskih odnosih, tudi zato, da se ministra dogovorita na kakšen način naj obravnavata vprašanja, ki še niso bila v celoti rešena. «Ugotovila sva, da so osimski sporazumi tisti trajni smerokaz, ki nam kaže, po kateri poti moramo skupaj nadaljevati», je dejal.

Vrhovec je nato dejal, da sta se pogovarjala o krepitvi infrastrukture, nato pa je nadaljeval: «Govorila sva tudi o vprašanju naših narodnih manjšin, zato ker skupno meniva, da so mostovi zaupanja in zblíževanja, zato ker imamo interes da se italijanska manjšina v Jugoslaviji in slovenska v Italiji vsestransko svobodno razvijata, da krepita svojo nacionalno identiteto in da stalno napredujeta v okolju in z narodom, s katerim živita v državi, ki jim je domovina, tako da sta prepričani, da bosta v tej smeri s skupnim naporom dosegli pozitivne rezultate, kar predstavlja tudi napredovanje celotnih naših odnosov».

Emilio Colombo je nato navedel še nekatera druga vprašanja medsebojnega sodelovanja, o katerih sta govorila z Vrhovcem. Med drugim je omenil vprašanje avtoprevoz-

nikov, ki je za Gorico zelo aktualno ter vprašanje ribolova v severnem Jadranu. Colombo je nato dejal: «Govorilasma tudi o pogojih manjšin, italijanske manjšine v Jugoslaviji, slovenske in drugih manjšin v Italiji ter o tem, kar je treba narediti, da se v celoti ohranijo njihove značilnosti in omogoči njihov razvoj». V zvezi z mednarodnimi vprašanji pa je Colombo še zlasti poudaril, da sta z Vrhovcem govorila o madridski konferenci o Sredozemlju ter o odnosih Sever-Jug, v zvezi s katerimi je Colombo seznanil Vrhovca z italijansko pobudo za pomoč deželam v razvoju, za ublažitev lakote v svetu in za kmetijsko-prehrabeni razvoj najbolj revnih držav.

EVROPSKI PARLAMENT

(Nadaljevanje s 1. strani)

vprašanje Slovencev je bilo neposredno omenjeno le enkrat, ko je komunist Gouthier poudaril zahtevo po manjšinski zaščiti, posredno pa je, o njem govoril župan Cecovini. Vsekakor pa je jasno, da listina zadeva tudi slovensko manjšino in ker vsebuje res minimalne pogoje, ki naj jih manjšine uživajo, je treba pač pričakovati, da bodo te pogoje (šolanje v materinem jeziku, sredstva množičnega obveščanja, raba materinega jezika v javnosti) v okviru odobritve globalnega zaščitnega zakona tudi uresničile, seveda na vsem območju, na katerem Slovenci živijo.

Il Fondo regionale per l'Emigrazione, disciplinato dalla legge regionale 27 ottobre 1980, n. 51, attua una serie di provvidenze nell'ambito di una politica sociale e culturale a favore degli emigrati e dei rimpatriati. I benefici si aggiungono agli interventi previsti dalla legislazione ordinaria. In particolare, agli emigrati rientrati in patria da non più di due anni, la Regione offre le seguenti agevolazioni nei settori della casa, del lavoro, dello studio.

1. CASA

Contributi «una tantum» per l'acquisto o la costruzione della casa

Ne hanno diritto i lavoratori emigrati che abbiano richiesto, a partire dal 28.10.1980, avendone titolo, i contributi previsti dalla L.R. 48/1974 e successive modificazioni, che favorisce lo sviluppo dell'edilizia agevolata. L'ammontare del contributo è fissato in lire 5.000.000.

2. LAVORO

Contributi in conto capitale per l'avvio di attività nei settori industriale artigiano commerciale agricolo e turistico

Ne hanno diritto i lavoratori emigrati con almeno un biennio di permanenza all'estero, rientrati in regione da non oltre due anni.

Per i singoli il contributo viene corrisposto nella misura del 30% delle spese sostenute, per un massimo di lire 10 milioni. Per le società è elevato al 40%

SEI RIENTRATO DALL'ESTERO NEL FRIULI-VENEZIA GIULIA IN QUESTI ULTIMI DUE ANNI?

LA REGIONE TI OFFRE AGEVOLAZIONI MOLTO CONCRETE

per un massimo di lire 20 milioni.

Per le cooperative di produzione-lavoro è elevato al 50% per un massimo di lire 40 milioni.

Nel caso di società o cooperative il contributo è concesso anche quando non tutti i soci o cooperatori siano emigrati rientrati; in questo caso verrà corrisposto in maniera proporzionale al numero degli emigrati interessati.

Fra le spese ammesse a contributo sono incluse quelle per

l'acquisto di scorte di materie prime o semilavorati.

Sono inoltre previsti contributi sulle spese di trasporto di attrezzature trasferite dall'estero per l'avvio dell'attività, nella misura dell'80% delle spese sostenute, escluse quelle per diritti doganali, entro il limite di lire 3 milioni.

Per coloro che sono rientrati nel periodo tra il 28.10.1978 ed il 28.10.1980, termine ultimo per la presentazione delle domande è il 30 novembre 1981.

3. SCUOLA

Borse di studio e contributi sulle spese di soggiorno

Ne hanno diritto i figli di lavoratori emigrati che rientrino o siano rientrati dall'estero per frequentare scuole, corsi

di formazione professionale o universitari nella regione per l'anno scolastico, formativo o accademico 1981-1982.

E' necessario che almeno uno dei due genitori si trovi attualmente all'estero.

a) **Borse di studio:**

Lire 300.000 per la frequenza di scuole di ogni ordine e grado e di corsi di base o qualificazione professionale organizzati o autorizzati dalla Regione.

Lire 400.000 per la frequenza di corsi universitari.

b) **Contributo sulle spese di soggiorno:**

Nella misura del 70% delle rette fino ad un massimo di L. 800.000 per soggiorno in Istituti, convitti e collegi. Nella misura di L. 500.000 per spese di soggiorno non convittuale (qualora lo studente sia domiciliato o frequenti scuole o corsi in un Comune diverso da quello di residenza del genitore non emigrato).

Se vengono richiesti entrambi i benefici, le borse di studio sono ridotte del 50%.

Le provvidenze possono essere ottenute anche da più componenti di uno stesso nucleo familiare: non sono invece compatibili con altre forme di assistenza.

Le domande devono essere presentate entro il 31.12.1981 all'Amministrazione provinciale nel cui territorio hanno sede le scuole o i corsi frequentati.

Corsi speciali

Saranno inoltre istituiti corsi per agevolare l'inserimento dei figli dei lavoratori emigrati nell'ordinamento scolastico italiano: corsi di lingua italiana e di educazione civica.

Sono altresì previsti momenti di formazione per gli insegnanti che saranno incaricati di tenere tali corsi.

Per informazioni rivolgersi alla Direzione regionale del Lavoro, Assistenza sociale Emigrazione e Cooperazione.

Ufficio di Trieste:
via S. Francesco n. 37.

Ufficio di Udine:
via Poscolle n. 11/A.

A cura dell'Ufficio stampa e pubbliche relazioni della Regione Friuli-Venezia Giulia

REGIONE AUTONOMA FRIULI-VENEZIA GIULIA

DIREZIONE REGIONALE DEL LAVORO DELL'ASSISTENZA SOCIALE DELL'EMIGRAZIONE

Ne pozabna doživetja z vlakom bratstva in enotnosti iz Slovenije v Srbijo

Prisotne delegacije zamejskih Slovencev

V nedeljo 11. oktobra sta odpovala iz Slovenije v Srbijo dva vlaka «Bratstva in enotnosti», prvi iz Jesenic, drugi iz Maribora. Na vlak, ki je peljal iz Maribora v Kraljevo, sta se vsedli tudi delegaciji Slovencev iz Italije in Avstrije. Vseh udeležencev potovanja na obeh vlakih je bilo približno 1300. V Ljubljani se je priključila mariborskemu vlaku republiška delegacija z Mitjem Ribičem na čelu. Iz Ljubljane smo odpovali proti Beogradu nekaj po 21. uri in prispeli v Beograd približno ob 7 uri zjutraj.

Delegacijo Slovencev iz Italije, odnosno SKGZ smo sestavljali: aktivista O.F. Ema Kerševan za Trst, dolgoletni župan Andrej Jarc iz Dobrečice za Gorico in podpisani za Benečijo. Par minut pred prihodom v Beograd so mi sporočili, da sem član desetčlanske delegacije, ki bo položila venec v imenu slovenskega naroda v Domu Cvetja, na grob Maršala Tita. Bil sem globoko ganjen. Je bilo v drugič letos, da sem se poklonil na grobu velikemu revolucionarju, državniku in tvorniku samoupravnega socializma.

Delegacija, ki je položila venec v Domu Cvetja, je odprla dolgo spreved, najprej potnikov vlakov «Bratstva in enotnosti» in potem vseh tistih, ki so želeli počastiti spomin predsednika Tita. Kolona je bila nepregledno dolga in to se ponavlja vsak dan. Na Titov grob ne prihajajo samo jugoslovanski državljani ampak ljudje iz celega sveta, saj so ostale njegove miroljubne ideje last in bogastvo vsega človeštva.

Se pred polaganjem venca, je bila v čudovitem parku, ob vznožju Dedinj velika kulturna manifestacija, na kateri so nas svečano sprejeli Beograščani: nastop najboljšega mešanega pevskega zbora na svetu, ki je pel slovenske in srbske pesmi, recitacije v slovenščini, srbsčini, baleti in ansambli v narodnih nošah in govora.

O pomenu bratstva in enotnosti, pa tudi o sedanjem mednarodnem političnem položaju sta govorila predsednik Socialistične zveze delovnega ljudstva republike Srbije Zika Radojslovič in predsednik SZDL Slovenije Mitja Ribičič.

Po svečanosti v Beogradu so nas z avtobusi spet pripeljali do vlaka. Naši slovenski delegaciji iz zamejstva je bil dodeljen čudovit vodič in spremljevalec, Vasilije Kosović, odgovoren za zunanje stike pri SZDL v Beogradu. Se ne more napisati v par besedah o vseh njegovih vrlinah, lahko samo rečemo, da je bil popoln v pravem pomenu te besede.

Iz Beograda smo z vlakom krenili proti Mladenovcu, mestecu, ki šteje 22.000 prebivalcev in je oddaljeno približno 60 km od glavnega mesta Srbije in Jugoslavije. Ze na vlak smo spoznali šimpatičnega predstavnika Mladenovca, Slobodana Pavloviča, nekak faktot um, a ki je bil za čas našega bivanja v Mladenovcu «minister za lepo vreme».

Ob železniški progi, ki pelje iz Beograda v Mladenovac, so nas pozdravljali delavci, ki so za nas trenutno prekinili delo po fabrikah, mladina, šolarji in vsakovrstni državljani. «To je ganljivo!» sem rekel s solznimi očmi prijatelju Slobodanu, ki sma se po par minutah srečanja (videla sva se prvič v življenju), že objemala.

«Ovo je još malo, u Mladenovcu nas čeka 10 hiljada stanounika!» mi je ponosno odgovoril. In res, v Mladenovcu, kjer je naša delegacija iztopila iz vlaka, smo doživeli neko apoteozo. Bilo jih je več kot deset tisoč: delavci, študentje, dijaki, osnovnošolci, pionirji, oblasti, predstavniki družbeno-političnih organizacij s predsednikom občine na čelu.

Sprejem je bil prisrčen, ganljiv:

objemanje: poljubljanje med stariimi znanci. Pionirji in osnovnošolci so poklanjali šopke cvetja udeležencem vlaka «Bratstva in enotnosti».

Sele sedaj sem začel dojemati namen in pomen vlakov «Bratstva in enotnosti», njihovo humanost, globočino, zgodovinsko vrednost. Nikoli v preteklosti me ni nihče seznanil o zgodovinskem pomenu vlakov «Bratstva in enotnosti», ki praznujejo letos 20 letnico in 40 letnico pregnanstva. Pred par leti se je prvokrat udeležil potovanja med južne brate predstavnik beneških Slovencev, gospod Gujón iz Matajurja in sedaj bi rad odprl oklepaj, da na kratko obrazložim našim bralcem, zakaj se organizirajo vlaki bratstva in enotnosti in kakšen zgodovinski pomen imajo.

Nazalost, ko smo delegati iz zamejstva stopili na vlak, nismo po polnoma razumeli pomena in namena tega potovanja. Imeli smo možnost razumeti zgodovinsko in sedanjost važnost šele skora ob petdnevem bivanju v Srbiji, odnosno v gostoljubni Sumadiji.

Kako in kdaj se je začelo kovati pravo bratstvo med Slovenci in Srbi?

Leto 1941 sta Hitlerjeva Nemčija in Mussolinijeva Italija okupirala Jugoslavijo. Kakor je bila razkosana Jugoslavija, je bila tudi Slovenija. Ljubljana, Dolenjska, Notranjska in Primorska so pripadale Italiji. Stajerska, Koroška in Gorenjska pa k tretjemu Rajhu. Nemčija je začela takoj po okupaciji s kolonialistično politiko. Kratkotrajno je bila obsodila na smat slovenski narod. Iz okupiranih krajev, je začela nasilno internirati v Srbijo slovenske kmete, delavce, intelektualce in druge. Na domove slovenskih ljudi, so nameščali nemške kmete. Nemci so v okupirani Jugoslaviji, preko svojih agentov in petokolonašev, na vso moč podpihovali narodnostno mržnjo in so upali, da bodo pregnani Slovenci v Srbijo naleteli na odpor, na nerazumevanje, na odklon in da bodo brez pomoči pomrli. Zgodilo pa se je nasprotno. Srbi so Slovence takrat povsod prisrčno sprejeli. Ko so prihajali konvoji pregnancev iz Slovenije, so jih množično (kakor danes) pričakali na postajah in so konkurirali, so se prehiteli med sabo, kdo bo Slovence spravil pod streho. Postavljali so jim slavo-loke, transparente z napisom: «Dobrodošli!» Za vsakega Srba je bila čast, da je imel Slovence na svojem domu. In Srbi je rekel pregnanemu Slovincu: «Vojna je, nimam dosti, a kar je moje, je tudi tvoje!».

Tako so Srbi rešili na tisoče Slovencev. V najhujših časih narodnoosvobodilne borbe se je kovalo med dvema narodoma bratstvo in enotnost.

Mladi pregnani Slovenci so s časom vojne odrasli in šli so v partizane, med Srbe, med borbene Sumadince.

Mnogo jih je padlo, kakor jih je mnogo padlo Srbov in skupno prelita kri za iste ideale in svobodo je utrdila bratstvo in enotnost med Slovenci in vsemi drugimi jugoslovanskimi narodi.

In v spomin tistih, ki so skupaj padli za svobodo, v spomin v težkih časih prekaljenega bratstva, v hvaležnost srbskemu narodu, da je tako širokodušno pomagal preganjanim Slovincem, se že dvajset let izmenjujejo med Slovenijo in Srbijo vlaki «Bratstva in enotnosti». Ti vlaki so velike človeške in moralne vrednosti in s tem zaključim oklepaj, da na kratko opišem še kroniko bivanja naše delegacije v priljubljani Sumadiji.

Kakor sem že prej povedal so nas v Mladenovcu pričakali v po-

nedeljek 12. oktobra vsi meščani, od najmlajšega do najstarejšega. Tu so nas pogostili, kakor na svatbi. Ob osvoboditvi je štel mesto 2000 prebivalcev, danes pa jih šteje 22.000. Cela občina pa šteje 50.000 prebivalcev. Naš prihod v Mladenovac je sovpadal s 40. obletnico osvoboditve kraja.

Dne 13. oktobra zjutraj smo skupaj z delegacijo iz Zgornje Radgone (občina, ki je pobratena z Mladenovcem), položili venec ob mogočem spomeniku na Kosmaju v spomin 600 padlim partizanom iz te občine. Nato smo obiskali razne objekte mesta in občine, med drugim športni center, Novo naselje, Dom Zdravlja, Zavod za medicino in drugo. Pred vojno so imeli v celi občini 4 zdravnike, danes pa jih imajo 100, kar pomeni enega zdravnika za vsakih 500 prebivalcev.

Naslednji dan je bila naša delegacija gost občine Arandželovac, kjer so nas prav tako prisrčno sprejeli s predsednikom Socialistične Zveze Radkom Papovičem na čelu. Tu smo se srečali s predstavniki občine Ptuj, s katerimi je Arandželovac pobratena.

Obiskali smo spomenike, fabriko elektroporcelana, kjer je zaposlenih 2100 delavcev in kmete na podeželju.

Na zadnji dan našega obiska v Srbiji, v četrtek 15. oktobra je bila naša delegacija gost smederovske Palanke, občina šteje okoli 70.000 prebivalcev, samo mesto pa 27.000. V tem mestu, v tovarni «Jesenica», danes Goša, poimenovana po narodnem heroju Šumadijci, je delal Tito 1927. leta. Kadar je delal v tej tovarni Tito, je bilo zaposlenih približno 500 delavcev, danes pa jih je 7000. Občina je pobratena s Škofjo Loko, s Sovodnjami ob Soči in Medicino v Italiji. Na poslovilnem kosilu v Smederovski Palanki smo se srečali z občinsko delegacijo in več kot sto občanov in Škofje Loke. Pozdravni in nadvse ganljiv poslovilni govor je imela predsednica sindikatov, tov. Milica.

Kot delegacija smo šli v tovarne, v šole, gledališča na kmete. Srečali smo se, s predstavniki vseh družbeno-političnih organizacij. Povsod smo bili prisrčno sprejeti in nihče drug, kakor Šumadinec, bi nas ne bil mogel tako pogostiti. Na srečanjih in shodih smo govorili vsi trije člani naše delegacije o problemih Slovencev v Italiji. V naše zadovoljstvo smo beležili dejstvo, da ne samo kulturni delavci in družbeno-politični predstavniki vedo za naš obstoj in za našo borbo ampak tudi otroci, delavci, študenti, kulturniki in kmetje. Zavedno mi bo ostal v spominu kratek nagovor kmeta, ki nas je sprejel in pogostil po starodavni srbsko-šumadijski navadi: «Vemo, da se borite za vaše pravice, borite se do kraja in imeli boste našo konkretno solidarnost!».

Vlak «Bratstva in enotnosti» nam je dokazal, da nismo sami in iz tega potovanja smo se vrnili bolj bogati domov.

IZIDOR PREDAN

OBORZA

SI ALLARGA IL CIMITERO

Finalmente si sta ponendo risoluzione ad un grosso problema che assillava la frazione di Oborza: l'ampliamento del cimitero che era diventato insufficiente per le necessità del paese e zone limitrofe e che determinava la dissepolitura dei morti prima del tempo necessario per la completa mineralizzazione dei corpi per lasciare spazio ai nuovi defunti. I lavori sono stati affidati ad un'impresa di Faedis, la quale ha avuto anche l'incarico di costruire, con l'occasione, dei loculi ed un piccolo ossario. A lavori ultimati si avranno così 25 spazi di sepoltura in più e 24 loculi disposti su quattro piani sovrapposti di sei unità ciascuno. Nel contempo, approfittando della sua presenza in loco, l'impresa ha curato la costruzione di 2 serbatoi per la raccolta dell'acqua da una sor-

Da sinistra verso destra seduti: dott. Da Broi, dott. Marzolini, dott. Mosanghini. Dott. Sandrini al microfono

CIVIDALE

Convegno medico sull'ulcera gastro-duodenale

Il 23 settembre scorso, si è svolto presso la sala riunioni dell'Hotel Roma di Cividale, un convegno medico sull'ulcera gastro-duodenale.

La conferenza era articolata in una parte medica, che aveva come relatori il dr. G.L. Da Broi, Direttore della Divisione gastroenterologia dell'Ospedale di Udine, e il dr. O. Mosanghini, aiuto medico dell'Ospedale di Cividale; seguiva una parte chirurgica, che aveva come relatori il dr. A. Sandrini, primario chirurgo, e C. Marzolino, aiuto chirurgo, entrambi dell'Ospedale di Cividale.

L'argomento trattato era particolarmente importante, data la diffusione della malattia, che viene ad assumere valore sociale per lo stato di invalidità che crea spesso nelle persone colpite dall'ulcera. Alla riunione ha presenziato un folto pubblico, che ha dimostrato interesse per questa manifestazione scientifica a carattere divulgativo.

Il convegno è stato organizzato dalla commissione concorsi (Bla-setig e Specogna) e i revisori dei conti (Cedron, Tro-pina e Specogna), ha preso atto inoltre dell'operato e degli intendimenti della giunta in merito agli oggetti di una serie di interpellanze della minoranza: piani particolareggiati, destinazione fondi PIP (300 milioni) e gestione dello stesso, incidenti avvenuti in occasione della festa della stella alpina sul Matajur, situazione dell'acquedotto di Ponteacco.

Il programma per l'82 prevede interventi per l'edilizia abitativa (leggi regionali 30 e 63) per 6 miliardi di lire mentre 4 miliardi sono previsti per l'attuazione dei piani particolareggiati di Vernasso, Azzida, Puofje e Clenia, l'allacciamento di Ponteacco al serbatoio centrale dell'acquedotto, il riattacco delle ex-scuole elementari del capoluogo, dell'ex cinema parrocchiale e dei tetti della scuola media e magistrale.

La definizione del piano generale delle fognature ha consentito di portare a termine anche il progetto del piano particolareggiato di Azzida che è stato così sottoposto al consiglio comunale. La giunta comunale è stata delegata all'appalto per la realizzazione del primo lotto (200 milioni).

In merito alla situazione dell'acquedotto di Ponteacco il sindaco ha risposto facendo la cronistoria degli avvenimenti dal mese di luglio ricordando il costante impegno dell'ufficio tecnico comunale affiancato da un

S. PIETRO AL NATISONE

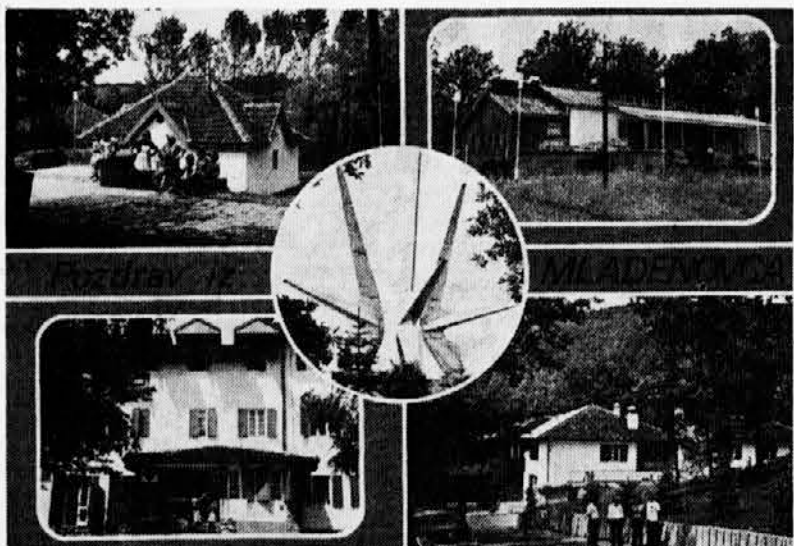
IMPORTANTE SEDUTA DEL CONSIGLIO COMUNALE

tecnico specializzato esterno per stabilire le cause della mancanza d'acqua e chiudere eventuali falle; è stata letta inoltre la relazione tecnica dell'ufficio che stabilisce nella cronica carenza estiva della sorgente il motivo determinante della mancanza d'acqua, ma anche cattivo lo stato della aduttrice al serbatoio (sono state trovate piccole perdite in un numero notevole di punti). Nell'ambito della discussione sono state anche avanzate alcune proposte per risolvere in modo definitivo il problema idrico nella frazione: collegamento dell'attuale sorgente con una altra più a monte, collegamento del serbatoio di Tiglio e sollevamento d'acqua durante il periodo estivo, realizzazione di un collegamento diretto con il serbatoio dell'acquedotto Friuli centrale come previsto nel programma per l'anno 82 da finanziarsi con la L.R. 63/77.

La giunta si è dichiarata pronta ad affrontare negli incontri con le amministrazioni jugoslave anche il problema degli incidenti avvenuti in occasione della festa della stella alpina sul Matajur per evitare che simili situazioni si ripetano; alcuni consiglieri hanno fatto osservare, però, come atteggiamenti antisloveni (quali la disseminazione di chiodi a Kamenica e la profanazione di scritte a monumenti), non condannati fermamente da tutte le forze politiche, non favoriscono certo la reciproca comprensione e lo sviluppo di rapporti amichevoli.

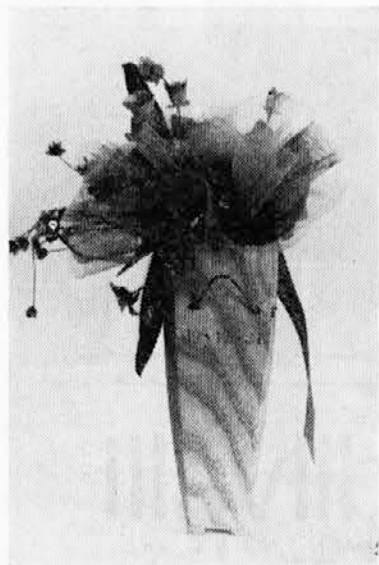
La giunta si è dichiarata pronta ad affrontare negli incontri con le amministrazioni jugoslave anche il problema degli incidenti avvenuti in occasione della festa della stella alpina sul Matajur per evitare che simili situazioni si ripetano; alcuni consiglieri hanno fatto osservare, però, come atteggiamenti antisloveni (quali la disseminazione di chiodi a Kamenica e la profanazione di scritte a monumenti), non condannati fermamente da tutte le forze politiche, non favoriscono certo la reciproca comprensione e lo sviluppo di rapporti amichevoli.

La giunta si è dichiarata pronta ad affrontare negli incontri con le amministrazioni jugoslave anche il problema degli incidenti avvenuti in occasione della festa della stella alpina sul Matajur per evitare che simili situazioni si ripetano; alcuni consiglieri hanno fatto osservare, però, come atteggiamenti antisloveni (quali la disseminazione di chiodi a Kamenica e la profanazione di scritte a monumenti), non condannati fermamente da tutte le forze politiche, non favoriscono certo la reciproca comprensione e lo sviluppo di rapporti amichevoli.

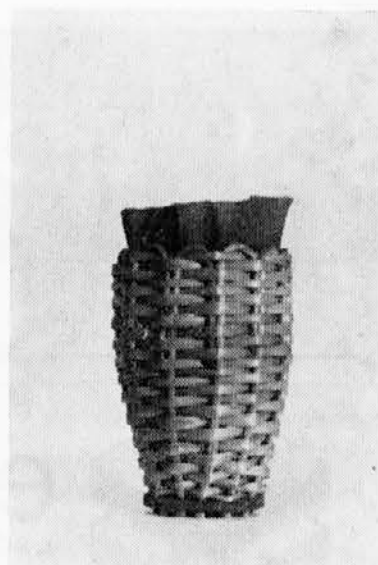
Na sliki motivi iz Mladenovca, kjer nas je pričakalo na postaji 10.000 ljudi. Na sredi, v krogu, vrh spomenika 600 padlim partizanom na Kosmaju

Naše originalne bomboniere za noviče

Al je bla al ne dobra in pametna ideja, da so napravili originalne beneške bomboniere? Naš tipični osunjak in noter bomboni, to so ble bomboniere za noviča Renato Massera - Franca Gosgnach, o kateri žembi pišemo na drugem mestu. Male osunjake (vseh 140) je moj-

strsko izdelal nečak Ivana Trinka - Valentin - Tinac Trinko iz Trčmuna. Mali koš-simbol našega dela in potu - pa je služu za bomboniere našim mladim novičam Germanu Cendou in Luisi Battistig, ki sta se poročila 2. maja letos. Tistega, ki je koše spletel, ne poznamo, je pa kot osunjak mojstrsko ročno delo.

SV. LENART

V soboto 12. septembra sta se poročila Stefano Stanig iz Dolenje Merse in Rossi Dina iz Carrarie pri Čedadu. Stefano djela na Banki Katoliki (Banca Cattolica).

Mlademu paru želimo, da bi bla njih skupna življenjska pot posuta z rožicami.

KOSCA

Nagla smart mlade žene

Simpatične in dobrasrčne Elene Tomasetig, poročena Chiabai ne bomo vič srečevali po Čedadu, kjer je že puno ljet živjela z možem Pavlinom iz Černice in dvema sinovama. Umarla je na hitro na svojem domu in je imela samuo 53 ljet.

Rajnika Elena ni bla samuo pridna žena in bardka mama, bla je tudi prava prijateljca za tiste, ki so ji bli blizu. Nje pogreb je biu u Čedadu u torak 13. oktobra popudne. Možu Pavlu, sinovam Beppu in Brunu naj gre naša tolažba.

SKRUTOVE

U pandjejak 28. septembra se je rodila u čedajskem špitalu pru liepa čičica, kateri so dal ime Laura. Laura je hči Mirande Bledig iz Škrutovega in Romea Cernetig - Tinajovega iz Preserji. Mala Laura je dobila na svjetu tudi sestrico, ki se imenuje Federica.

Medtem ko mam in tatu čestitamo, mali Lauri, pru takuo tudi Federichi, želmo vse narbuojše u življenju, ki ga imajo pred sabo.

OŠNJE

V soboto 12. septembra je bluo u Bosovi družini veliko veselje. Tisti dan je nataknila zlato rinko na parst

njskem kamune) in pru takuo vsi žlahti izrekamo naše sožalje.

POLICA - ČERNECJE

U soboto 10. otuberja sta se poročila u cirkvi na Stari Gori Rina Qualizza - Pekova iz Polic in Antonio Ipnotico - Budrinu iz Černece.

Mlademu paru želimo vse narbuojše v skupnem življenju, da bi bla zmjeraj takuo srečna in vesela, kot na dan žembe, ko sta si obljubila venčno zvestobo.

PRESEKJE

U saboto 26. septembra sta se poročila u cirkvi Sv. Miklavža Lucia Jeroncig - Konšorjova iz naše vasi in Renzo Flaugnacco. Lucia je meštra, Renzo diela kot «geometra» u Sovodenski občini. Mlademu paru, ki bo živel na Čemurju, želmo vse narbuojše u njih skupnem življenju.

Podbonesec

VARH

Po kratki boljezni je umaru v videmskem špitalu Eligio Guion iz naše vasi. Imeu je samuo 66 ljet. Rajnik Guion je živeu z družino v Iplisu pod komunom Premariacco in dol je biu tudi podkopan u pandejak 19. oktobra. Puno ljudi ga je spremljalo k zadnjemu počitku, ker je biu spoštovan in bardak mož in kot takega bomo ohranili v venčnem spominu.

SOVODNJE

MATAJUR

V soboto 10. oktobra sta si obljubila venčno zvestobo Renato Massera iz Mašer in Franca Gosgnach iz Matajurja. Poročila sta se u Matajurju ob prisotnosti velikega števila žlahti in prijateljev. Noviča sta puno poznana, saj imata že dugo cajta u rokah restorant «Rifugio G. Pelizzo» na Matajurju. Želimo jim puno sreče v njih skupnem življenju.

Allo speciale dall'Italia

Il Sindaco di Roma Petroselli, il Presidente della Camera dei deputati Nilde Iotti e Luciano Lama segretario generale della CGIL ai microfoni di Radio Koper - Capodistria.

Intervistati da Pinuccia Politi per la trasmissione «Da Roma con interesse e simpatia - Speciale dall'Italia», in onda ogni mercoledì alle 14 italiane, si alterneranno nelle prossime settimane nomi famosi della capitale italiana, tra cui il Sindaco di Roma Petroselli, recentemente scomparso, il Presidente della Camera dei deputati Nilde Iotti, il segretario generale della CGIL Luciano Lama. Tutti gli intervistati hanno aderito con entusiasmo a parlare per l'emittente jugoslava.

Tra i vari temi trattati, particolare importanza hanno assunto nelle conversazioni con la giornalista italiana quelle riferenti alla pace, alla riduzione degli armamenti sia da parte americana che russa, al rifiuto drastico delle armi nucleari, ad una maggiore intesa tra gli stati europei, tale da formare un'unione di fatto in grado di opporsi alla politica bloccarda, avvalendosi anche del dialogo e del reciproco appoggio costruttivo con i paesi non allineati.

Su queste basi si sono espressi con maggiore o minore energia anche gli esperti e responsabili di politica estera di vari partiti, dal liberale al repubblicano, al PDUP,

V ŠPETRU Predstavljena brošura "Din Doran,"

SPETER - Ljudska pesem je izraz naroda in njegovih ljudi, v njej se pretaka njegova zgodovina, z njo se nadaljuje življenjska nit številnih generacij. Beneško ljudsko izročilo je bogato, vendar se kulturni in prosvetni delavci dobro zavedajo, da ustno izročilo lahko izumre in da beneški otroci nimajo pravice do pouka v materinem jeziku. Kako jim torej posredovati tiste prvine, «da bodo jutrišnji ljudje lahko še vedno - v novih oblikah - izpričevali svojo kulturno dediščino, ki nam je potrebna, če hočemo še vedno biti ljudje?» kot je zapisal ljubitelj Benečije in njenih dolin - glasbenih Pavle Merku.

Odgovor je v mali modri knjižici z naslovom «Din doran», ki so jo prejšnji teden predstavili v občinski dvorani v Špetru. To je zbirka 25 veselih in žalostnih, ljubezenskih in domotožnih ljudskih pesmi iz Benečije, ki jih je za klju-

naste flavte priredil furlanski profesor in glasbenik Bruno Rossi, izdal pa Zavod za slovensko izobraževanje pri tržaškem ZTT.

Kot je Pavle Merku zapisal v predstavitvi, je zbirka odlično sredstvo, da «nekdanje ljudsko bogastvo zaživi danes tudi na šolah». To je poudaril tudi glasbenik Giuseppe Chiabudini, ki je še posebno naglasil uporabnost tega didaktičnega pripomočka v nižjih srednjih šolah. Glasbena pedagoginja Angela Petricig pa je spregovorila o novi možnosti, da se slovenske ljudske pesmi uveljavijo, v šolah tudi izven beneškega območja in da obogatijo kulturno bogastvo naše dežele, pa tudi države.

Bruno Rossi pa je udeležencem spregovoril o svoji želji, ki jo je skušal z zbirko «Din doran» uresničiti. Njen namen je bil ovrednotiti še vedno premalo poznano beneško ljudsko pesem ter jo isto-

časno približati furlanski kulturi. «Note ne poznajo meja in prav bilo, da bi jih tudi narodi ne poznali», je dejal. Pavel Petricič, predstavnik Zavoda za slovensko izobraževanje, ki se je avtorju in njegovim sodelavcem zahvalil za prizadevanje, je nato predstavil kulturni program, ki so ga izpolnili pevski zborček «Mlada brieza» pod vodstvom učiteljice Lucie Costaperarie, trio flavtistik Glasbene matice, ki jih pripravlja profesor Miloš Pahor (trio je prvi izkoristil note «Din doran») ter mešani pevski zbor «Pod lipo» iz Barnasa, ki je pod taktirko Nina Specogne zapel vrsto priljubljenih beneških

Ob tej priložnosti je študijski center Nediža priredil tudi razstavo fotografskih posnetkov in dia- pozitivov, s katerimi so fotografi Dorbolò, Strazzolini, Petricič in Felletig ujeli tragične dneve po potresu.

Le Valli del Natisono escluse dal progetto di metanizzazione

Le Valli del Natisono escluse dal progetto regionale di metanizzazione

La maggioranza del consiglio regionale con una grave decisione che persegue la logica di penalizzazione della nostra comunità ha approvato il nuovo piano regionale di metanizzazione che esclude dal servizio le Valli del Natisono e definisce il comune di Cividale come estremo limite della rete.

E' dunque definitivamente chiuso con questo voto il discorso per la nostra gente?

Io ritengo che nonostante questo atto, vi siano ancora spazi di intervento per limitarne i danni ed ottenere questo primario servizio almeno per alcuni paesi.

Il comune di Cividale sta per realizzare un nuovo tratto di gasdotto per servire il paese di Sanguarzo, la Comunità Montana delle Valli del Natisono deve intervenire con tempestività richiedendo che tale tratta sia realizzata in alta pressione e poi realizzare direttamente un ulteriore tratto fino alla zona industriale di Azzida; sarebbero create così le condizioni di servizio per le in-

dustrie e gli artigiani che si insediano nell'area del piano di investimenti produttivi e le promesse per l'allacciamento dei paesi di fondovalle.

Il PCI ha già presentato alla presidenza della Comunità una interpellanza in cui chiede un impegno a tale proposito.

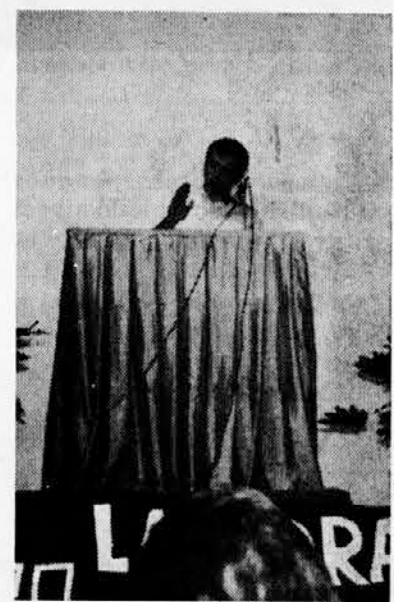
Giuseppe Blasetig

Altri miliardi per la ricostruzione

Il governo ha assegnato alla Regione Friuli - Venezia Giulia 350 miliardi di lire per l'opera di ricostruzione. Lo ha assicurato al presidente Comelli il presidente del consiglio Spadolini, al quale è stato illustrato l'andamento della ricostruzione.

Il provvedimento in favore del Friuli è stato quindi incluso nella legge finanziaria per il 1982.

Nell'incontro a Palazzo Chigi, Comelli ha presentato al presidente Spadolini il fabbisogno relativo al finanziamento della legge per l'attuazione del Trattato di Osimo e l'estensione dei benefici del fondo europeo per lo sviluppo di tutto il territorio del Friuli - Venezia Giulia.

Giorgio Benvenuto a Radio Koper Capodistria

Giorgio Benvenuto, ospite di Radio Koper-Capodistria è stato intervistato da Pinuccia Politi su vari argomenti concernenti il mondo del lavoro con particolare riferimento al settore internazionale ad esso connesso.

Ha trattato inoltre della situazione della donna e tracciato alcune linee comparative con le situazioni di altri stati.

Al capo della Uil seguiranno nella trasmissione «Da Roma con interesse e simpatia» gli altri capi confederali L. Lama e P. Carniti.

Il programma va in onda ogni mercoledì alle 14 italiane.

Raccolta di materiale d'archivio interessante la guerra di Liberazione

L.A.N.P.I. Provinciale di Udine, allo scopo di raccogliere materiale storico d'archivio, invita i cittadini a far pervenire alla propria sede di Via del Pozzo 36, Udine, documenti, stampe, cimeli in loro possesso e che potrebbero andar perduti o deteriorati.

Fra i documenti sono da considerare anche le fotografie, i documenti cinematografici di vario passo non

solo dell'epoca 1943-45, ma anche quelli di anni successivi alla liberazione che abbiano per argomento avvenimenti, fatti o ricostruzioni della guerra di liberazione e della Resistenza in genere.

A coloro che intendono contribuire in tal senso l'invito a precisare il titolo, l'autore, il regista, i formati e il passo.

Se, al posto di cedere all'Archivio dell'A.N.P.I. il materiale in possesso, gli interessati volessero soltanto segnalare l'esistenza, sono gentilmente pregati di specificare l'attuale collocazione (presso archivi fotografici, televisivi, cineteche locali, privati cittadini).

Ciò al fine di addivenire ad una schedatura il più ampia possibile di un'eredità storica interessante il nostro Friuli.

Domenica 18 ottobre ha avuto luogo presso la casa di cultura di Prato di Resia, un convegno su «Liste civiche - problemi e prospettive». Di più nel prossimo numero.

V nedeljo 18. oktobra je bil v kulturni hiši v Reziji važen shod lokalnih občinskih list. Tema shoda je bila: «Lokalne upravne liste in prospektive». Več v prihodnji številki.

KAJ SE JE ZGODILO PO NAŠIH DOLINAH

Del zadnje skupine naših starčkov, ki so preživeli lepih 14 dni ob morju v Gradu

Na stroške Gorske skupnosti Nediških dolin naši starci preživeli počitek ob morju

Parbližno 100 naših starčkov, iz vseh vasi Nediških dolin je u dvieh izmenah preživelo po 14 dni počitka ob morju u Gradu (Grado), na hotelu Comelli.

Vsak starček je plačju 45.000 lir, ostalo je plačjala vse Gorska skupnost Nediških dolin.

Dol so se imel kar dobro, v družbi naših pridnih socialnih asistentk, ki so jim šle na roke in jim pomagale premagati manjše in buj velike težave. Pruzapru velikih težav ni bluo. Uživali so obmorsko sonce parva in druga skupina od druge polovice septembra do 8. oktobra.

Je pametno in lepuo, da takuo naša Gorska skupnost skarbi za naše te stare, saj buošci so imjeli malo ali nič od življenja. Radi so bli, kadar smo jih obiskali. Nesli smo jim no malo sladčine pa tudi ... no malo vina. Vsiskupaj smo zapeli, da so odnesli muorski valovi glas naših lepih slovenskih pesmi daleč v svet, kot pozdrav vsem starčkom sveta.

DREKA

MALINSKE

Tragična smart našega otroka v Švici

Roby Rucchin iz Malinskega je biu an ljep in inteligentn otrok, ki so ga vsi občudovali in mu napovedovali svetlo pot v življenju. Nažalost pa ni bilo tako. Bilo je navadno jutro, kot vsak dan, ko ga je nagla smart iztrgala iz naročja mami Mariji Lokanec in tatu Gianniju Rucchin. Za družino in za prijatelje je bluo takuo, kakor da bi iz vrta iztargali lepo, a ne še razvito rožo. Roby Rucchin bi biu dopunu šele 24. oktobra 3 leta, a se je njegova komaj prižgana življenska luč nasilno ugasnila u petak 2. oktobra letos v Švici, Kanton Grigione, vas Kaira.

Tisti nesrečni dan ga je željela mati Marija peljati na sprehod, a ko sta napravila nekaj korakov pred svojim domom, je pridrel mimo avtomobilist z veliko hitrostjo. Robja je kratkoma iztrgal materi iz rok.

Slo je le za nekaj centimetrov, čene je bil povozil še mater. Otrok je bil kli-

nično mrtev že na kraju nesreče, a zdravniki so mu podaljšali življenje do srede 7. oktobra, ko je odpovedalo mlado otrokovo srce.

Pokopali so ga v Švici. Roby je bil prvi in edini sin mladega para. Naj gre očetu in materi in celi žlahti naša iskrena tolažba.

Mali Roby Rucchin bo ostal zmjeraj v naših sreih

V soboto 17. oktobra sta se poročila pri Devici Mariji na Krasu Crainich Loretta - Podkašnjakova iz Cuodra in Rucchin Bruno - Lejonu iz Gnidovce (Srednje). Novič ima 27 ljet, noviča pa 20.

Zelimo jim puno zdravja, srečo in puno zdravih, lepih an veselih otrok v njih skupnem življenju.

TRINKO

V ponedeljek 5. oktobra sta se poročila v Dreki Trinco Vilma - Benjova iz naše vasi in Sarno Gennaro iz Napoli, ki živi v Čedadu. Ona ima 20, on pa 21 ljet. Živjela bosta v Senčjurju.

Mlademu paru želi žlahta in prijatelji puno sreče u njih skupnem življenju.

Noviča Trinco Vilma in mož Sarno Gennaro

DOL. DREKA

Po dugem tarpljenju je za večno zatisnu trudne oči Cigog Giuseppe - Pepo Cikog iz naše vasi. Umaru je u videmskem špitalu u četartek 1. oktobra. Imeu je 75 ljet. Biu ju puno ljet za šindaka u Dreki, poznan kot pošten šindak, bardak mož in pridn gospodar. Njega pogreb je biu pri Devici Mariji na Krasu u soboto 3. oktobra. Res puno ljudi ga je spremljalo k zadnjemu počitku. Naj gre družini in žlahti naša tolažba.

ZAVART

Spet an minator manj

«Takuo je dobar in bardak, da ne zmot še ticiju vode ne». Se pravi o puno ljudeh, ki živijo med nami.

Obedan ni bulj zaslužu telega našega starega pregovora kot Gino Drescig - Blažov iz Zavarta. Biu je zarjes takuo dober an bardak, da ni biu mogu zmotit ticiju vode. Mlad emigrant je šu djelat, ku na stuojke naših puobu, u belgianske miniere, kjer je djelu do invalidskega penziona. Potem se je varnu u rojstni kraj, u Zavart, kjer je živeu s sestro Irmo.

Navjedič pa je potarkala na vrata smart in mu ni pustila uživat težkuo zaslužnega penziona. Sestra ga je ušafala u pastjeji martvega. Imeu je samuo 51 ljet. Njega pogreb je biu pri Sv. Stoblanuku u četartik 15. oktobra.

Rajnkega Gina homo ohranili v ljepim in venčnem spominu.

Rajnik Gino Drescig-Blažov iz Zavarta

PRAPOTNICA

U ponedeljek 5. oktobra je na hitro umaru na svojem domu Drescig Stefano — Moholjev po domače, star 78 ljet. Rajnik Stefan je biu tast od znanega gospoda ki

prodaja pohištvu v Remanzuccu. Rad je brau po slovensko in je biu vič ljet naročen na Novi Matajur, dokler mu niso opešale oči.

Njega pogreb je biu pri Sv. Stoblanuku u torak 6. oktobra. Družini in žlahti naše sožalje, rajnkega Štefana pa bomo ohranili u venčnem spominu.

PRAPOTNO

PRAPOTNO

Zapustila nas je Olga Scuderin, udova Vogrig

Po kratki boljezni nas je za večno zapustila Olga Scuderin, udova Vogrig.

Umarla je u čedajskem špitalu, a podkopali so jo u Prapotnem u petak 16. oktobra popudne. Imjela je 71 ljet.

Družini in žlahti naše globoko sožalje.

GRMEK

TOPOLOVO

U zadnjem numerju Novega Matajurja smo napisali, da nas je za venčno zapustu naš dragi vasnjan Pepo Blažu. Sada objavljamo njega fotografijo v spomin vsem tistim, ki so ga poznali, imjeli radi in spoštovali.

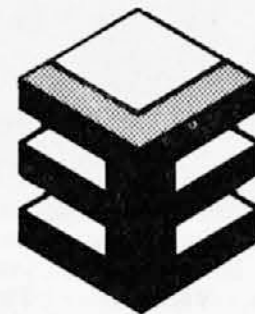

MALI GRMAK

U torak 13. oktobra je po dugem tarpljenju umaru u čedajskem špitalu Trusgnach Francesco - Franc Ceku iz naše vasi. Imeu je 66 ljet.

Rajnik Franc je biu iz znane Cekove družine iz Malega Grmika. Puno je pretarpeu u zadnji uejski, posebno na ruski fronti. Vsi alpini so vedeli, da je riskiral življenje za rešit svojega kapitaniha in ga je tudi rješju. Ko se je varnu iz Rusije, je po kapitulaciji Italije postal partizan in ostal zvest idealom rezistence do zadnjega diha svojega življenja. Na postelji u bolnici mu je sin Valentin izročil odlikovanje (dekoracion), ki ga je letos aprila dobil v Vidmu od Predsedstva SFRJ.

Rajnik Franc je bil puno poznan po useh naših dolinah, kjer je delal mašetar in prekupac z žvino. Potem je kot sezonski delavec delal puno ljet u Nemčiji, od koder je tudi dobival penzion. Biu je človek dobrega srca in je v sili vsakemu rad

edilvalli

di DORGNACH RINO & C. s.n.c.

SV. LENART - Tel. 0432 - 723010

Stalna razstava
Esposizione permanente
CEMUR - S. LEONARDO

Vendita materiali per l'edilizia
Prodaja gradbenega materiala

pomagal.

Njega pogreb je biu na Lesah u sredo 14. oktobra. Naj gre ženi Nadaliji, sinovam Ektorju in Valentinu, hčeri Ernesti naša tolažba.

ŠPETER

V soboto 3. oktobra sta se poročila Fabiana Cumer iz Ažle in Buttera Rino iz Saržente.

Mlademu paru želmo vse narboljše v skupnem življenju.

PETJAG

U petak 2. oktobra je na hitro umaru Carlo Cencig iz naše vasi. Imeu je 80 let. U Petjagu sta živea sama, on in žena Angela. Potres jim je hišo hudo poškodoval, takuo da sta spala vič cajta v rulotu, ki jim ga je dala na dispozicion socialistična republika Slovenija. Pred kratkim pa sta oba dobila stanovišče u špjetarskem rikovertu. Ni bluo parpuščeno, da bi dol uživu dugo cajta počitak naš dragi Carlo. Tisti dan je šu u Špjetar po penzion in že na pošti se je ču no malo slabo. Stopu je u bar Roma in je kmalu potem padu prijatelju v naročje. Biu je martu. Rajnik Carlo je biu rojen v Črnem Vrhu, a je že vič ljet živeu u Petjagu, kjer so ga imjeli vsi radi.

Njega pogreb je biu u Špjetru u nedeljo 4. oktobra. Ženi Angeli in hčeram, ki živijo v Avstraliji, naj gre naša tolažba.

Rajnik Cencig Carlo iz Petjaga

AZLA

Po dugem tarpljenju, ki ga je ponižno in korajžno prenašala je umarla na svojem domu u Ažli Natalia Trusgnach, poročena Flaibani. Imjela je samuo 67 ljet. Rajnka Natalia se je rodila

Rajnka Natalia Trusgnach iz Ažle

na Gorenjem Bardu (Garmiški kamun) v Sevknii ali Zbelonovi družini. Poročila se je u Ažlo pred dobrimi 40. leti, kjer so jo vsi spoštovali kot dobro mater in pridno gospodinjjo. Nje pogreb je biu u Ažli u nedeljo 18. oktobra. Puno ljudi je šlo za njo na nje zadnji poti. Naj gre možu, hčeram in žlahti naša tolažba.

Dobra iniciativa za valorizacijo in prodajo kostanja

V Špjetru so se dogovorili komun, Gorska skupnost in «Coltivatori diretti», da odprejo trg (mercato) kostanja pred sedežem Gorske skupnosti. Dogovorili so se tudi, da bojo dal za sak kg. kostanja 100 lir vič, kot ga plačujejo na drugih trgih.

Iniciativa je imela velik uspeh (sučeš), saj že prvo soboto 17. oktobra je bluo u Špjetru okuole 20 kvintalu kostanja, medtem ko je bluo na čedajskem trgu samuo par kvintalu.

Od sada naprej so sklenili, da bojo tudi karabinieri in drugi organi buj ostrii in da bojo delali buj natančno kontrolo do tistih turistov, ki h nam ne prinašajo, pač pa odnašajo. Če je paršlo do tega, je tudi naša zasluga (merit), saj smo o tem problemu že vičkrat pisali.

SV. LENART

HRASTOVJE

Noviški purton za presidenta

V nedeljo 13. septembra so puobje in čee iz Hrostovjega napravli — po naši stari navadi — ljep brušljano in smrjekov porton z rožami pred Čjukovo hišo. Zenu se je sin Giuseppe Chiuch, ki je predsednik Nediške gorske skupnosti. Za družico svojega življenja si je Beppo zbrau lepo laško čee iz Lestizze. Imenuje se Serino Denisa.

U imenu use naše skupnosti naj gre do mladim novičam naše narbuojše voščila.